

PRZECIWDZIAŁANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU I UBÓSTWU – REKOMENDACJE DLA POLSKIEJ POLITYKI SPOŁECZNEJ

Jolanta Perek-Białas

Instytut Statystyki i Demografii

Szkoła Główna Handlowa

Instytut Socjologii

Uniwersytet Jagielloński

jolanta.perek-bialas@uj.edu.pl

UBÓSTWO — WYKLUCZENIE?

▣ **UBÓSTWO ABSOLUTNE**

– brak możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb ludzkich obejmujących żywność, wodę pitną, urządzenia sanitarne, zdrowie, mieszkanie, informację

▣ **UBÓSTWO OGÓLNE** –

szerzej, nie tylko brak dostępu do podstawowych artykułów i usług, ale też brak możliwości uczestniczenia w podejmowaniu decyzji oraz w życiu obywatelskim, społecznym i kulturalnym

▣ **WYKLUCZENIE SPOŁECZNE**

„wykluczenie społeczne to sytuacja uniemożliwiająca lub znacznie utrudniająca jednostce lub grupie, zgodne z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób.”

(NSIS)

UBÓSTWO

WYKLUCZENIE

- **UBÓSTWO** – z reguły tzw. ekonomiczna definicja ubóstwa

- **INNE TYPY UBÓSTWA**
(np. ubóstwo duchowe)

- **WYKLUCZENIE SPOŁECZNE**

- Edukacja
- Rynek pracy
- Ubezpieczenie społeczne
- Ochrona zdrowia
- Mieszkalnictwo
- Transport i łączność
- Pomoc społeczna
- Kultura

Pytanie:

Czy środowisko jest PRZYJAZNE na tyle, aby stworzyć warunki do przeciwdziałania zarówno ubóstwu jak i wykluczeniu społecznemu?

Odp.

Aby to wiedzieć trzeba umiejętnie monitorować sytuację interesujących nas grup czyli posiadać odpowiedni system wskaźników

Wybrane przykłady wykorzystywanych wskaźników dot. monitorowania sytuacji osób starszych w kontekście ubóstwa i wykluczenia społecznego

Ocena i wskazanie na niuanse, które decydują o całościowym myśleniu w kontekście planowania DOBREJ polityki społecznej dla określonej grupy (w tym dla osób starszych)

POLSKA, EU-SILC, 2006 (dane dla 2005)	Wartość	Błąd standardowy
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem (po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych)	19	0,4
<i>65 lat i więcej</i>	8	0,4
<i>mężczyźni 65 lat i więcej</i>	6	0,6
<i>kobiety 65 lat i więcej</i>	9	0,5
<i>emeryci</i>	7	0,4
<i>mężczyźni emeryci</i>	5	0,5
<i>kobiety emeryci</i>	8	0,5
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem (bez uwzględniania w dochodach transferów społecznych innych niż świadczenia z wiekiem i renty rodzinne)	29	0,5
<i>65 lat i więcej</i>	12	0,5
<i>mężczyźni 65 lat i więcej</i>	9	0,7
<i>kobiety 65 lat i więcej</i>	13	0,6

WSKAŹNIK ZAGROŻENIA UBÓSTWEM WG WIEKU I PŁCI w porównaniu z innymi krajami EU

		EU25	BG ⁽¹⁾	CZ	LV	LT	HU	PL	RO ⁽¹⁾	SK
OGÓŁEM	OGÓŁE M	16s	14i	10	23	20	16	19	19i	12
	M	15s	12i	9	21	19	16	20	18i	12
	K	17s	16i	11	25	21	16	19	19i	12
OSOBY w wieku 65+ i więcej	OGÓŁE M	19s	18i	6	30	22	9	8	19i	8
	M	16s	9i	2	17	10	7	6	13i	4
	K	21s	24i	8	36	28	11	9	22i	11

Źródło: SILC 2006, dane dochodowe 2005;

(1) BG i RO National HBS 2006, dane dochodowe 2006.

Uwaga: i wyjaśnienia dodatkowe na stronie Eurostatu, s = szacunki Eurostatu

Przykłady wskaźników na poziomie regionalnym (Małopolska), cz.1

	65 – 74 n=640	75+ n=505
Odsetek osób żyjących w gospodarstwach domowych, gdy ogólna sytuacja materialna ich gospodarstwa jest bardzo dobra lub dobra	20,7	18,6
Odsetek osób żyjących w gospodarstwach, w których zaoszczędzili jakieś pieniądze (w ciągu ostatnich 3 miesięcy)	26,3	32,2
Odsetek osób żyjących w gospodarstwach, w których samodzielnie mogą pokryć nieoczekiwany wydatek w wysokości 500 zł	40,8	41,0
Odsetek osób żyjących w gospodarstwach, w których brakowało pieniędzy na lekarstwa (w ciągu ostatnich 12 miesięcy)	36,6	36,8

Przykłady wskaźników na poziomie regionalnym (Małopolska), cz. 2

	65 – 74 n=640	75+ n=505
Odsetek osób żyjących w gospodarstwach, w których brakowało pieniędzy na zabiegi, wizyty lekarskie (w ciągu ostatnich 12 miesięcy)	29,2	28,1
Odsetek osób żyjących w gospodarstwach, w których stale brakuje na podstawowe potrzeby: jedzenie, czynsz, opłaty lub zwykle pod koniec miesiąca brakuje pieniędzy na podstawowe opłaty	20,9	18,6
Odsetek osób żyjących w gospodarstwach, w których z aktualnym dochodem gospodarstwo wiąże koniec z końcem z wielką trudnością	15,0	14,2
Odsetek osób o niskim dochodzie poniżej progu 60% mediany dochodów ekwiwalentnych gospodarstwa (bez świadczeń społecznych oprócz emerytur i renty rodzinnej)	13,0	11,0

Rekomendacje (cz.1)

- Włączenie do oceny sytuacji różnych generacji wskaźników, które nie dotyczą tylko kwestii dochodowych czy aktywności zawodowej, ale też pokazujące INNE elementy wykluczenia społecznego:
 - Subiektywne poczucie ubóstwa
 - Subiektywne poczucie wykluczenia
 - Brak kontaktów społecznych
 - Brak wsparcia
 - Brak aktywności (w różnych sferach)

Rekomendacje (cz.2)

- Nadal konieczna dyskusja co i jak wykorzystywać w ocenie oddziaływania polityki społecznej na różne grupy społeczeństwa (w tym osoby starsze) -> niekoniecznie te same wskaźniki w tych samych obszarach
 - Przykład: kompetencje cywilizacyjne, korzystanie z Internetu, znajomość języków obcych
- Nie tylko na poziomie krajowym, ale też regionalnym i nawet lokalnym prezentować wskaźniki, aby monitorować *czy środowisko dla osób starszych (dla wszystkich) jest przyjazne?*